

ŞARKÖY-HOŞKÖY AMPHORA FIRINLARI KURTARMA KAZISI RAPORU

*M. Akif İŞİN**

Bakanlığımız Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 1.7.1992 gün ve 4256 sayılı ruhsatlarıyla ilimiz Şarköy ilçesi (Hoşköy (Hora)-Gaziköy (Ganos) arasında müzemiz müdürlüğü başkanlığında yapılan a) Sualtı araştırması, b) Amphora fırını kazısı sonuçlandırılmıştır. Kazı ekibi başkanlığında, müzemiz araştırmacısı Erol Şeftalioğlu, Dr. Nergis Günsenin, Mimar Nuray Saatçioğlu, Arkeolog Serap Türeyen ve O.D.T.Ü. sualtı ekibinden oluşmuştur.

a) Sualtı Araştırması

b) Amphora Fırını Kazısı- Kazı 17.8.1992-28.8.1992 tarihleri arasında yapılmıştır. Kazı yeri hemen yolun kenarında olup yol yapım sırasında tahrip edilmiştir. Kazı alanı fırın boyutlarına uygun olarak, tek fırın kazısı olması nedeniyle 5.5x5.5 m boyutlarında açılmaya başladı. Fırın tam neredeydi, yolun altında ne kadarı kalmıştı kesin bilinemiyordu. Bu nedenle kazıya devam edildi. Ancak fırının büyük bir bölümünün yol altında kaldığı saptandı. Bu nedenle kara yolunda önlem alınarak şarampolde kazıya devam edildi. Fırın tabanına kadar inildi. Fırın tabanı büyük bir olasılıkla kare şeklindedir. Yan kenarlar yukarıya doğru genişlemektedir. Güneydoğu-kuzeybatı ax'ında olan fırının arkasında bir kuvvetlendirme duvarı bulunmaktadır. Duvar arkası da atık malzeme alanı olarak kullanılmıştır. Taban genişliği 2.40 m olan fırının uzunluğu da büyük bir olasılıkla 2.40 m dir. Bu hesap üç kemere göre hesaplanmıştır. Eğer 4 kemerli ise fırının uzunluğu 3.20 m olur. Fırın ayaklarının genişliği ve ara genişlikleri yaklaşık 40'ar cm dir.

Bu kemerlerin üzerinde pişirme tabanı ve onun üzerinde pişirme mekânı bulunmaktadır. Ancak kazıda bu kesimler ele geçmemiştir. Kemer

* M. Akif İŞİN, Tekirdağ Müzesi Müdürü.

aralarında ısının pişirme alanına yayılmasını sağlayan kare şeklinde delikler bulunmalıydı.

Kazı sırasında ele geçen kazının bu kesimiyle fırını anlamak mümkündür. Plânda fırın tamamlanabilir.

Fırının sıvalarından anlaşıldığına göre fırın uzun bir süre kullanılmıştır. Bunu arkadaki atık çukurunda bulunan malzemelerden de anlamaktayız.

Fırında en son olarak kiremit üretilmiştir. İlk üretimin amphora olduğu bulunan amphora kırıklarından anlaşılmaktadır. Bulunan amphora parçaları İ.S. 11 ve 12. yüzyıllara aittir.

Çevrede yoğun amphora fırınları izlenmiştir. Ayrıca bu gelenek günümüze kadar gelmiştir. 19. yüzyıl Marsilya kiremiti olarak bilinen kiremit 19. yüzyılda Hoşköy'de üretilmiş ve buradan ihraç edilmiştir. Şimdiye kadar yapılan kazı ve araştırmalarımızda 11. yüzyıldan beri bölgenin keramik üretiminde önemli bir yeri olduğu anlaşılmıştır.

*Nergis GÜNSENİN**

1992 Ağustos ayında yapılan çalışmaların bir bölümünü, Hoşköy ve Gaziköy arasındaki sahil şeridinin, kıyıdan itibaren 20 m ye kadar olan derinliğin su altında incelenmesi oluşturmuştur. Dalışlardaki amaç Tekirdağ Müzesi'nin bölgede gerçekleştireceği amphora fırın kazılarına bağlı olarak, kıyıdan yapılan yüklemeler sonucu oluşmuş amphora ve seramik döküntülerini incelemek ve Bizans Devri'nde kullanılmış liman yerini araştırmaktır.

Yaptığımız dalışlar sonucu, tek tük rastladığımız bölge fırınları imalatı amphora gövde ve kulp parçaları haricinde önemli bir buluntuyla karşılaşmadık. Araştırma yaptığımız derinliklerin kolayca dalınabilir olması ve yöre halkının senelerdir kıyı boyunca algarna çekmesi, bulmayı amaçladığımız fırın üretimlerini bizden önce su yüzüne çıkarmıştır. Balıkçıların kıyı boyunca algarna ve ağlarına takılan amphoralar yörenin balıkları ve kum midyeleri gibi tükenmiş ve iyice düzleşen deniz dibi çölü andırır bir hale gelmiştir. Günümüzde bulunmaya devam eden amphoralar ise, balıkçıların "40-80 kulaç" (50-100 m) derinlikte çektikleri algarnalara takılan amphoralardır. Hepsi de yöre üretimi amphoralar ile Bizans Devri amphoralarını oluşturan dört ana tipin örnekleridir. Önümüzdeki yıllarda sürdürmeyi amaçladığımız sualtı araştırmalarımızı Hoşköy ve Gaziköy kıyılarından, Marmara Adası doğrultusunda devam ettirmeyi ve balıkçıların algarnalarına takılan amphoraların yüklü olduğu muhtemel batıkları bulmayı umuyoruz.

Yaptığımız dalışlar sonucu bölgenin doğal şartlarını göz önüne alarak Ganos'un limanının, Gaziköy'ün Tekirdağ çıkışındaki (kuzeydoğu) ilk koy olduğunu söyleyebiliriz. Gaziköy ve Hoşköy sürekli olarak Yıldız-Karayel (kuzey), Poyraz (doğu), güneydoğusu, meltem (yazın esen kuvvetli doğu rüzgarı) ve lodos (güneybatı) rüzgarlarının dövdüğü bir kıyı şeridine sahiptir. İstanbul'dan gelen keşişleme ise hiçbir setle karşılaşmadan bu kıyılarda patlamaktadır. Sözü geçen koy bu rüzgarlara nisbeten kapalı ve Ganos dağları tarafından korunan tek girintidir. Koyda kıyıdan itibaren 15 m ye kadar yaptığımız dalışlar sonucu kıyıya paralel yaklaşık 200 m lik alanın deniz dibi seviyesinin 2 m den 6 m ye kadar insan eli yapıldığı izlenimini veren büyük taş bloklarla yükseltilip doldurulduğunu gördük. Deniz dibinin konumu, koyun tabii liman olmaya uygunluğu yönündeki görüşlerimizi desteklemektedir. Liman olarak saptadığımız bölgede, sualtı araştırması sonucu, yerleşik halkın üretimine yönelik herhangi bir buluntuya rastlamadık. Bu durumda bize, Ganos'un tarihi

* Nergis GÜNSENİN, Selin Sokak, 2/5 81060 Erenköy-İSTANBUL.

kaynaklarında belirttiği gibi, bir manastır bölgesi olduğunu ve limanın özellikle rüzgarlı havalarda, kıyıda ulaşım ve yüklemenin zorlaştığı anlarda kullanıldığını göstermektedir.

Gaziköy ve Hoşköy'de yapılan araştırmalar yörenin bin yıla yakın bir zamandır kesintisiz devam eden yaşam tarzının zamanımızdaki kalıntılar yoluyla incelenebilmesi yönünden önem taşımaktadır. Gelecek yıllardaki çalışmalarımız yörenin amphora atölyelerinin dağılım haritasını belirleyip üretimin yoğunluğunu saptamak ve arkeolojik amaçlı sualtı dalışlarımızı genişletip, ticaret yönünün araştırılmasına yönelik olacaktır.